

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

**ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ Π/ΘΜΙΑΣ, Δ/ΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ**

**ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Π/ΘΜΙΑΣ ΚΑΙ Δ/ΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ &
ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ Π.Ε.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ & ΕΚΠ/ΣΗΣ

Ταχ. Δ/ση : Ανδρέα Παπανδρέου 37
Τ.Κ. – Πόλη : 15180 – Μαρούσι
Ιστοσελίδα : <http://www.minedu.gov.gr/>
Email : spudonpe@minedu.gov.gr
Πληροφορίες : Αικ. Γκουνέλα
: Ε. Κουταλέλη
Τηλέφωνο : 210 344 2248
: 210 344 2247

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΜΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ

Βαθμός Ασφαλείας:
Να διατηρηθεί μέχρι: Asimina Dremetsika
Βαθμός Προτεραιότητας: 16.04.2021 20:58

Μαρούσι, 16-4-2021

Αρ. Πρωτοκόλλου: Φ20/44311/Δ1

- ΠΡΟΣ :** 1. Περιφερειακές Δ/νσεις Εκπ/σης της χώρας
2. Συντονιστές Εκπ/κου Έργου Π.Ε. (μέσω των Περιφερειακών Δ/νσεων Εκπ/σης)
3. Διευθύνσεις Π.Ε. της χώρας
4. Σχολικές Μονάδες Π/θμιας Εκπ/σης της χώρας (μέσω Δ/νσεων Π.Ε.)

ΚΟΙΝ.: Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
info@iep.edu.gr

ΘΕΜΑ : «Οδηγίες αναφορικά με τον προγραμματισμό της εκπαιδευτικής λειτουργίας και τη διαχείριση της ύλης διαρκούς της πανδημίας (Covid-19).»

Σχετ. : Το με αρ. πρωτ. Υ.ΠΑΙ.Θ. 38910/Δ1/06-04-2021 εισ. έγγραφο

Σας γνωρίζουμε ότι βάσει της υπ' αριθ. **16/01-04-2021** πράξης του ΙΕΠ, για την οποία ελήφθησαν υπ' όψη:

- α. οι ιδιαίτερες συνθήκες λειτουργίας του εκπαιδευτικού έργου - τόσο σε παιδαγωγικό, διδακτικό και μαθησιακό όσο και σε ψυχοκοινωνικό επίπεδο- από τον Μάρτιο 2020 έως και σήμερα,
- β. τα δεδομένα που συλλέχθηκαν κατά την πρώτη φάση καταγραφής της ύλης (έως 18 Μαρτίου 2021),
- γ. οι οδηγίες διδασκαλίας που δόθηκαν κατά την έναρξη του τρέχοντος σχολικού έτους,
- δ. το γενικότερο εκπαιδευτικό πλαίσιο και οι κείμενες διατάξεις σχετικά με τη λειτουργία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης,

ορίζονται ανά θεματικό άξονα τα ακόλουθα:

1. Ψυχοκοινωνική υποστήριξη των μαθητών/μαθητριών

Η πολλαπλή ψυχοκοινωνική και συναισθηματική υποστήριξη των μαθητών/μαθητριών λόγω της μακράς εξέλιξης της πανδημίας Covid-19 θεωρείται σημαντική, προκειμένου να διαχειριστούν αποτελεσματικά τα νέα δεδομένα της καθημερινότητάς τους και συνεπώς να προσαρμοστούν στις ιδιαίτερες επικρατούσες συνθήκες. Επομένως, πρωταρχικός και θεμελιώδης στόχος κατά την παιδαγωγική διαδικασία είναι η αναγνώριση, η έκφραση και η διαχείριση των συναισθημάτων με στόχο την προαγωγή της ψυχικής υγείας και της ψυχικής ανθεκτικότητας στο πλαίσιο της σχολικής ζωής. Για τον σκοπό αυτό προτείνεται με την επανέναρξη της διά ζώσης διδασκαλίας να δοθεί έμφαση σε δραστηριότητες που αφορούν σε συναισθηματικές δεξιότητες αντιμετώπισης και διαχείρισης αγχογόνων και κρίσιμων καταστάσεων. Επίσης, είναι σημαντικό να δοθεί έμφαση σε δραστηριότητες που αφορούν την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων

και την ψυχοκοινωνική ενδυνάμωση των μαθητών/μαθητριών, καθώς η επικοινωνία και η θετική αλληλεπίδραση με τα άλλα μέλη της σχολικής κοινότητας, η ικανότητα συνεργασίας, η ενσυναίσθηση, η προσαρμοστικότητα, η ευελιξία και η ικανότητα επίλυσης κοινωνικών θεμάτων σε έναν κόσμο που συνεχώς μεταβάλλεται αποτελούν ισχυρό πυλώνα της σύγχρονης εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Ως εκ τούτων, προτείνεται κατά τη συγκεκριμένη συγκυρία ο/η εκπαιδευτικός να λειτουργεί με την παιδαγωγική ευρύτητα και ευελιξία που διακρίνει τον ρόλο του, ενδυναμώνοντας τις κοινωνικές και ψυχοσυναισθηματικές δεξιότητες των μαθητών/μαθητριών. Σε αυτό το πλαίσιο ο/η εκπαιδευτικός καλείται, λαμβάνοντας υπόψη τα ηλικιακά και μαθησιακά χαρακτηριστικά των μαθητών/μαθητριών, καθώς και τις επικρατούσες συνθήκες στη σχολική τάξη/μονάδα και στο ευρύτερο οικογενειακό/κοινωνικό περιβάλλον των μαθητών/μαθητριών, να επιλέγει και να αξιοποιεί τις μεθόδους διδασκαλίας, μάθησης, επικοινωνίας και συνεργασίας που κρίνει κατάλληλες και σκόπιμες για τις ανάγκες των μαθητών/μαθητριών του.

Αναλυτικότερες Οδηγίες σχετικά με την υποστήριξη της ψυχοκοινωνικής προσαρμογής των μαθητών/μαθητριών στις παρούσες συνθήκες κατά την επιστροφή στη διά ζώσης διδασκαλία εκπονήθηκαν από επιστημονική ομάδα του Εργαστηρίου Σχολικής Ψυχολογίας του Τμήματος Ψυχολογίας του ΕΚΠΑ υπό τη διεύθυνση της Καθηγήτριας Σχολικής Ψυχολογίας κας Χρυσής Χατζηχρήστου και επισυνάπτονται ως **Παράρτημα Ι** με θέμα «**Ενισχύοντας την ψυχοκοινωνική προσαρμογή των παιδιών κατά την επιστροφή στο σχολείο στην περίοδο της πανδημίας COVID-19**». Στο εν λόγω κείμενο δίδονται εξειδικευμένες οδηγίες για την υποστήριξη της ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης και προσαρμογής των μαθητών/μαθητριών κατά την επιστροφή στο σχολείο, μέσω της ανάλυσης των παραμέτρων που σχετίζονται με την ψυχοκοινωνική προσαρμογή και ψυχική υγεία των μαθητών/-τριών σε περίοδο πανδημίας και της παροχής προτάσεων για δράσεις και παρεμβάσεις από την πλευρά των εκπαιδευτικών με στόχο την αποτελεσματική αντιμετώπιση της κατάστασης και την ουσιαστική βοήθεια και ψυχοκοινωνική υποστήριξη των μαθητών/μαθητριών.

2. Διάγνωση μαθησιακής κατάστασης και διαχείριση ύλης και ενδεχόμενων μαθησιακών κενών

Η διαδικασία της επιστροφής των μαθητών/μαθητριών και των εκπαιδευτικών στη διά ζώσης λειτουργία της σχολικής τάξης διέρχεται μέσω μίας αρχικής περιόδου προσαρμογής όχι μόνο σε ψυχοκοινωνικό επίπεδο, αλλά και σε μαθησιακό/διδασκτικό επίπεδο. Για τον σκοπό αυτό η συνεργασία των εκπαιδευτικών που διδάσκουν στην ίδια τάξη, η επικοινωνία και συνεννόηση μεταξύ όλων των μελών του Συλλόγου διδασκόντων/-ουσών είναι απαραίτητη προκειμένου να κερδηθεί το υπόλοιπο διάστημα του διδακτικού έτους και να λειτουργήσει ως γέφυρα για τη μετάβαση στην επόμενη σχολική χρονιά. Επιπρόσθετα, η συνεργασία των Συντονιστών/-στριών Εκπαιδευτικού Έργου με τις σχολικές μονάδες ευθύνης τους θα πρέπει να είναι πιο ζωντανή και άμεση από κάθε άλλη φορά.

2.1. Διαδικασία ενεργού εμπλοκής των μαθητών/μαθητριών, διάγνωσης αφομοίωσης & ανακεφαλαίωσης της ύλης

Προκειμένου, λοιπόν, να διαπιστωθεί η αφομοίωση της ύλης από την πλευρά των μαθητών/μαθητριών, προτείνεται κατά την έναρξη των διά ζώσης μαθημάτων, και κατά την κρίση του/της εκπαιδευτικού, να δοθεί έμφαση στα ακόλουθα:

- ✓ **Επιλογή, ως επί το πλείστον, δραστηριοτήτων που επικεντρώνουν και ενθαρρύνουν την εμπλοκή και ενεργό συμμετοχή των μαθητών/μαθητριών στη μαθησιακή διαδικασία.**
- ✓ **Επιλογή δραστηριοτήτων που διευκολύνουν τη διάγνωση της μαθησιακής κατάστασης, δηλαδή των γνώσεων και δεξιοτήτων των μαθητών/μαθητριών καθώς και της ύπαρξης ενδεχόμενων μαθησιακών κενών.**
- ✓ **Επιλογή ανακεφαλαιωτικών δραστηριοτήτων με ιδιαίτερη έμφαση σε κεντρικά σημεία της ύλης τα οποία αναδεικνύονται από τις οδηγίες που δόθηκαν στην αρχή της σχολικής χρονιάς (αναφορικά με τα μαθήματα στα οποία πραγματοποιήθηκε καταγραφή της ύλης τα κεντρικά σημεία εξειδικεύονται στο συνημμένο Παράρτημα ΙΙ).**

Ιδιαίτερα, η διαδικασία της διάγνωσης υπόκειται στην κρίση του/της εκπαιδευτικού ο/η οποίος/οποία μπορεί, λαμβάνοντας υπόψη τη φυσιολογία της τάξης του/της και τις ανάγκες των μαθητών/μαθητριών, να επιλέξει μεταξύ εναλλακτικών μεθόδων και εργαλείων εκείνα που θεωρεί τα καταλληλότερα για τον σκοπό αυτό (π.χ. προφορικές ή γραπτές ερωτήσεις, διάλογο, ομαδικές εργασίες, ολιγόλεπτο διαγνωστικό κριτήριο (τεστ), ανακεφαλαιωτικές ασκήσεις, δραστηριότητες από τα εμπλουτισμένα σχολικά εγχειρίδια κ.ά.). Ιδιαίτερη μέριμνα θα πρέπει να ληφθεί τόσο κατά τη διαγνωστική όσο και κατά την ανακεφαλαιωτική διαδικασία για τους/τις μαθητές/μαθήτριες που το επόμενο σχολικό έτος θα μεταβούν στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα ή στην τάξη ολοκλήρωσης των εγκύκλιων σπουδών τους, ώστε να προετοιμαστούν για τις διαδικασίες που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν κατά το επόμενο διδακτικό έτος.

2.2. Οδηγίες για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση – κεντρικά σημεία ύλης

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω και για την καλύτερη οργάνωση του εκπαιδευτικού έργου μέχρι τη λήξη του τρέχοντος διδακτικού έτους, δίδονται περαιτέρω οδηγίες για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (βλ. συνημμένο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ αναφορικά με την Προσχολική Εκπαίδευση & την με αρ. πρωτ. Φ.20/25503/Δ1/04-03-2021 Υπουργική Απόφαση με θέμα «Πλαίσιο προτάσεων και κατευθύνσεων για την εκπαιδευτική λειτουργία και τη διαχείριση της ύλης του Δημοτικού Σχολείου διαρκούσης της πανδημίας Covid - 19», όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με την με αρ. 12/11-03-2021 Πράξη του Δ.Σ. του Ι.Ε.Π.). Επισημαίνεται ότι οι οδηγίες που ακολουθούν εστιάζουν σε κεντρικά σημεία της ύλης, τα οποία κρίνονται θεμελιώδη για την επιτυχή μετάβαση των μαθητών/μαθητριών στην επόμενη τάξη και ως εκ τούτου θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στη διδασκαλία και την εμπέδωσή τους από τους/τις μαθητές/μαθήτριες.

Παρακαλούνται οι Διευθυντές/τριες για την ενημέρωση των εμπλεκομένων.

Επισυνάπτονται Παραρτήματα Ι, ΙΙ

Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΖΩΗ ΜΑΚΡΗ

Εσωτερική Διανομή:

1. Γραφείο Υπουργού.
2. Γραφείο Υφυπουργού.
3. Γραφείο Γενικού Γραμματέα Π.Ε., Δ.Ε. & Ειδικής Αγωγής.
4. Γενική Διεύθυνση Σπουδών Π.Ε. & Δ.Ε.
5. Διεύθυνση Σπουδών, Προγραμμάτων & Οργάνωσης Π.Ε. – Τμήμα Α'
6. Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής & Εκπαίδευσης .
7. Αυτοτελής Διεύθυνση Ιδιωτικής Εκπαίδευσης – Τμήμα Α'
8. Αυτοτελές Τμήμα Πρότυπων και Πειραματικών Σχολείων.
9. Αυτοτελές Τμήμα Συντονισμού και Παρακολούθησης Εκπαίδευσης Προσφύγων.
10. Δ/ση Παιδείας Ομογενών Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και Μειονοτικών Σχολείων.

Διευθύντρια: Χρυσή (Σίσσυ) Χατζηχρήστου, Καθηγήτρια Σχολικής Ψυχολογίας

Επιστημονική ομάδα: Δρ. Θ. Υφαντή, Δρ. Κ. Λαμπροπούλου, Υποψ. Δρ. Γ. Γεωργουλέας, Δρ. Σ. Μίχου

01/04/2021

Ενισχύοντας την ψυχοκοινωνική προσαρμογή των παιδιών κατά την επιστροφή στο σχολείο στην περίοδο της πανδημίας COVID-19

Η επάνοδος στο σχολείο σε περίοδο πανδημίας μετά από μεγάλο διάστημα σηματοδοτεί την επιστροφή στην καθημερινότητα και τη ρουτίνα. Ωστόσο, στην παρούσα φάση, η επιστροφή στο σχολείο αποτελεί μία ιδιαίτερη συνθήκη για το εκπαιδευτικό προσωπικό, τις οικογένειες και τους/τις μαθητές/τριες που διαμορφώνεται με βάση την μοναδική εμπειρία της πανδημίας για κάθε μέλος της σχολικής κοινότητας ξεχωριστά.

I. Επανασύνδεση

Το σχολείο αποτελεί το πλαίσιο που προάγει όχι μόνο τη μάθηση, αλλά και την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και προσαρμογή των παιδιών, δίνοντας το μήνυμα ότι υπάρχει **«Νοιάξιμο»- Φροντίδα και Αλληλοϋποστήριξη**, ακόμα και σε δύσκολες περιόδους.

- Καλωσορίζουμε τους/τις μαθητές/τριες συνδέοντας τη συνύπαρξή μας ως ομάδα/τάξη με διαφορετικούς τρόπους εκπαίδευσης (δια ζώσης- εξ αποστάσεως) με το γεγονός ότι βρισκόμαστε ξανά μαζί στο φυσικό μας χώρο, το σχολείο, επισημαίνοντας την ικανότητα των ανθρώπων να «τα καταφέρνουμε» παρά τις δυσκολίες (ψυχική ανθεκτικότητα).
- Δίνουμε έμφαση **στην επανασύνδεση** μεταξύ των μαθητών/τριών της τάξης παρέχοντας ελεύθερο χρόνο για συναναστροφή και αλληλεπίδραση των μαθητών, μέσα από δημιουργικές δραστηριότητες, ομαδικές ασκήσεις, συζητήσεις κλπ.
- Αξιοποιούμε όσο το δυνατόν περισσότερο **εξωτερικούς χώρους** ενισχύοντας την επανασύνδεση της ομάδας και την κοινωνική αλληλεπίδραση.

II. «Ανοίγοντας διαλόγους» – Δημιουργώντας «γέφυρες» επικοινωνίας

Ενθαρρύνουμε **συζητήσεις/παρεμβάσεις/δράσεις**

- που διευκολύνουν παιδιά να κατανοήσουν τη νέα κατάσταση, να διατυπώσουν απορίες, ανησυχίες, να εκφράσουν συναισθήματα π.χ. Πώς νιώθουμε που επιστρέψαμε, τι μας βοηθάει να «τα καταφέρνουμε» σε δύσκολες περιόδους της ζωής μας.
  - Η έκφραση - το μοίρασμα σκέψεων, συναισθημάτων, εμπειριών μας κάνει να μη νιώθουμε μόνοι, λειτουργεί συνήθως ανακουφιστικά ενεργοποιώντας τρόπους αλληλοϋποστήριξης.
  - Ενθαρρύνουμε την έκφραση όλων των μαθητών/τριών χωρίς να πιέζουμε καθώς δεν είχαν όλοι/ες οι μαθητές/τριες τα ίδια βιώματα λαμβάνοντας υπόψη ότι το «μοίρασμα» μιας δύσκολης εμπειρίας είναι μια ιδιαίτερη διαδικασία και είναι πιθανό σε ορισμένους/ες μαθητές /τριες να προκαλεί εσωτερική αναστάτωση και να εκδηλώνεται με διάφορα συναισθήματα (π.χ. θυμός, θλίψη, φόβος) και συμπεριφορές (π.χ. διάσπαση, πρόκληση, απόσυρση).
- που συμβάλλουν στην ενίσχυση των κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων των μαθητών/τριών (π.χ. ενσυναίσθηση, επίλυση προβλήματος, διαχείριση συγκρούσεων) με αφορμή καταστάσεις και γεγονότα που παρατηρούμε κατά την επιστροφή των μαθητών/τριών στο σχολείο ή μας αναφέρουν οι ίδιοι/ες οι μαθητές/τριες ή και οι γονείς τους:
  - Προσπαθούμε να κατανοήσουμε τα συναισθήματα των παιδιών που μπορεί να εκφράζονται μέσα από συμπεριφορές.
  - Ειδικότερα τα μικρότερα παιδιά μπορεί να μην είναι σε θέση να εκφράσουν λεκτικά τους φόβους τους, να διατυπώσουν ερωτήσεις ή/και να εκφράσουν τις υποθέσεις και τα συμπεράσματα για τα γεγονότα/εμπειρίες που βιώνουν.
  - Η αναζήτηση λειτουργικών τρόπων διαχείρισης των δύσκολων συναισθημάτων μέσα από κοινωνικά αποδεκτές μορφές συμπεριφοράς συμβάλλει στη συναισθηματική αποφόρτιση και στην ενδυνάμωση των κοινωνικών δεξιοτήτων.
- που ενισχύουν την ενεργό συμμετοχή, τα κίνητρα την υπευθυνότητα και την ουσιαστική συνδιαλλαγή/αλληλεπίδραση των μαθητών μας
- που λειτουργούν υποστηρικτικά σε περιόδους κρίσεων και αφορούν στις έννοιες της ευελιξίας, της προσαρμοστικότητας, της αλληλοϋποστήριξης, της παροχής βοήθειας, της αλληλεγγύης και της αισιοδοξίας σε δύσκολες περιόδους και καταστάσεις κρίσεων

**Θέματα συζήτησης στην τάξη
για τη διευκόλυνση της ψυχοκοινωνικής προσαρμογής σε δύσκολες περιόδους**

Ευελιξία/προσαρμοστικότητα	Αλληλεγγύη	Αισιοδοξία
<p>Η ευελιξία και η προσαρμοστικότητα ως βασικό στοιχείο της ψυχικής ανθεκτικότητας, της ικανότητας των ανθρώπων να «τα καταφέρνουν παρά τις δυσκολίες που βιώνουν»</p>	<p>Η αλληλεγγύη ως οικουμενική αξία:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Καλλιεργεί το κίνητρο για δράση και ενεργό συμμετοχή, κινητοποιεί ανθρώπους και συστήματα, ενισχύει την υπευθυνότητα και την αίσθηση του ανήκειν στο σχολείο και την κοινότητα - Προάγει την αίσθηση ανάκτησης ελέγχου της κατάστασης (η αίσθηση αυτή συνδέεται με χαμηλότερα επίπεδα στρες /άγχους) 	<p>Ο εντοπισμός σκέψεων/στοιχείων/δράσεων που διατηρούν το αίσθημα της ελπίδας και αποτελούν κίνητρο για τους/τις ίδιους/ες τους/τις μαθητές/τριες για το μέλλον παρά τη δύσκολη περίοδο που διανύουμε</p>
<p>Σημαντικά σημεία συζήτησης</p> <ul style="list-style-type: none"> - Τι έχουμε καταφέρει, παρά τις σημαντικές δυσκολίες; - Όμορφες/ξεχωριστές εμπειρίες, στιγμές που ο χρόνος αξιοποιείται δημιουργικά και ευχάριστα - Στοιχεία του εαυτού μας, πρόσωπα (πηγές στήριξης) του περιβάλλοντός μας που μας βοηθούν να προσαρμοζόμαστε (οικογένεια, άτομα που μας φροντίζουν, εκπαιδευτικοί, φίλοι κλπ.) 	<p>Σημαντικά σημεία συζήτησης</p> <ul style="list-style-type: none"> - Πώς οι ίδιοι οι μαθητές λειτούργησαν ως πηγές στήριξης για τους άλλους - Η σημασία των σχέσεων σε δύσκολες περιόδους (τρόποι αλληλοϋποστήριξης συνομηλίκων σε δυσκολίες) - Πώς φαντάζονται τον εαυτό τους ως ενεργούς πολίτες στο μέλλον, με ποιές δράσεις θα ήθελαν να ασχοληθούν και πώς; 	<p>Σημαντικά σημεία συζήτησης</p> <ul style="list-style-type: none"> - Συζήτηση για τη σημασία της θετικής οπτικής για τη ζωή σε δύσκολες συνθήκες και της προοπτικής για το μέλλον. - Στοχοθεσία για τα ίδια τα παιδιά και την τάξη τους για το επόμενο διάστημα δίνοντας την αίσθηση της προοπτικής και της αισιοδοξίας

Δίνουμε «χώρο» για τις παραπάνω συζητήσεις αξιοποιώντας

- ευκαιρίες για συζήτηση και διάλογο μέσα από το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών (π.χ. γεγονότα από την ιστορία, λογοτεχνικά κείμενα, πίνακες ζωγραφικής), δράσεις, θέματα επικαιρότητας, προβληματισμούς μαθητών/τριών

-εναλλακτικές μορφές έκφρασης, απεικονίσεις, εικαστικές εκφράσεις (π.χ. τέχνη, δραματοποίηση, λογοτεχνία, ποίηση)

III. Ψυχοκοινωνικές ανάγκες

Λαμβάνουμε υπόψη ότι λόγω της κατάστασης της πανδημίας **είναι πιθανό τα παιδιά και οι ενήλικοι να έχουν επιπρόσθετες δυσκολίες** που ενδεχομένως σχετίζονται με **παραμέτρους που λειτουργούν επιβαρυντικά για την ψυχοκοινωνική προσαρμογή και ψυχική υγεία.**

Παράμετροι που σχετίζονται με την ψυχοκοινωνική προσαρμογή και ψυχική υγεία των μαθητών/τριών σε περίοδο πανδημίας:

-βαθμός υποστήριξης (π.χ. υποστήριξη γονέων/ ενηλίκων που έχουν την φροντίδα των παιδιών, σε συναισθηματικό και εκπαιδευτικό επίπεδο κατά την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, άλλες πηγές στήριξης κλπ.)

-περιορισμένη πρόσβαση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και ελλιπής τεχνικός εξοπλισμός (π.χ μαθητές/τριες με περιορισμένη πρόσβαση, πολλά αδέρφια που μοιράζονται εξοπλισμό κλπ)

-θέματα υγείας (π.χ. μαθητές/τριες που νόσησαν, νόσησε μέλος της οικογένειας, ανησυχία ότι θα νοσήσουν οι δικοί τους - μέλη ευπαθών ομάδων στην οικογένεια/ή σε δομές που φιλοξενούνται παιδιά, ανησυχία για την υγεία γονέων/ κηδεμόνων/ συγγενών που εργάζονται σε πλαίσια με αυξημένη πιθανότητα μετάδοσης του ιού κλπ.)

-θέματα διαβίωσης και λειτουργίας στην οικογένεια (π.χ. ενδοοικογενειακές συγκρούσεις, αλλαγή-απώλεια εργασίας γονέων, οικονομικές δυσκολίες κλπ)

-θέματα διαβίωσης στο πλαίσιο που διαμένουν (π.χ. δομές φιλοξενίας, ιδρύματα, διαπολιτισμικές παράμετροι προσαρμογής κλπ.)

-θέματα σχετικά με απώλειες (παιδιά που μπορεί να βιώνουν απώλεια ή ανησυχία για την απώλεια αγαπημένων τους προσώπων)

-άλλοι κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες

-ατομικοί παράγοντες (π.χ. δυσκολίες στη διαχείριση και ρύθμιση συναισθήματος, στην ικανότητα επίλυσης προβλήματος, στις διαπροσωπικές σχέσεις, χαμηλή αυτοεκτίμηση κλπ)

Η συνεκτίμηση των παραγόντων αυτών που σχετίζονται με την ψυχοκοινωνική προσαρμογή των μαθητών κατά την επιστροφή τους στο σχολείο αποτελεί μια πολύπλοκη διαδικασία και είναι σημαντικό:

α) να είμαστε ενήμεροι/ες για τις ανάγκες των μαθητών μέσα από επικοινωνία/συνεργασία με την οικογένεια, συνεργασία με συναδέλφους, αναφορές των ίδιων των μαθητών/τριών, παρατήρηση (στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και κατά την επιστροφή στο σχολείο),

β) να εκτιμούμε το βαθμό επιβάρυνσης σε σχέση με ατομικές, οικογενειακές, εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτισμικές και άλλες παραμέτρους που σχετίζονται με την προσαρμογή στο σχολείο,

γ) να αναζητήσουμε τη συνεργασία με τον/την ψυχολόγο του σχολείου ή άλλες δομές ψυχικής υγείας, εφόσον κριθεί απαραίτητο.

Ιδιαίτερη μέριμνα χρειάζεται για:

Μαθητές/τριες με επιπρόσθετες ανάγκες που:

- έχουν προϋπάρχουσες εκπαιδευτικές, συναισθηματικές, κοινωνικές δυσκολίες (π.χ. παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, παιδιά με προϋπάρχουσα ψυχοπαθολογία, σοβαρά θέματα υγείας),
- διαμένουν σε ιδρύματα και δομές φιλοξενίας και παιδιά προσφύγων,
- φοιτούν σε μεταβατικές τάξεις (π.χ. Νηπιαγωγείο, Α' τάξη Δημοτικού, Γυμνασίου, Λυκείου) (αναδυόμενες σχέσεις με συνομηλίκους, συνεχείς αλλαγές στον τρόπο επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης με συνομηλίκους, αίσθηση μαθησιακής και ψυχοκοινωνικής επάρκειας, ασφάλειας και αίσθηση του ανήκειν)
- συμμετέχουν στις πανελλαδικές εξετάσεις

Θυμόμαστε ότι

- ο/η καθένας/μία αντιδρά διαφορετικά στην ίδια κατάσταση και ότι οι δυσκολίες επηρεάζουν με διαφορετικό τρόπο την ψυχοσυναισθηματική μας κατάσταση αλλά και τη συμπεριφορά μας.
- είναι πιθανό να δούμε αλλαγές στη συμπεριφορά και το συναίσθημα σε οποιοδήποτε μαθητή/τρια ανεξάρτητα από ατομικές και περιβαλλοντικές παραμέτρους καθώς η πανδημία έχει επηρεάσει σε παγκόσμιο επίπεδο παιδιά, εφήβους και ενήλικους.
- τα περισσότερα παιδιά και οι έφηβοι σε συνθήκες κρίσης ανακάμπτουν και προσαρμόζονται στην καθημερινότητα
- μετά από μια κρίση μπορεί να αναδυθούν νέες δυνατότητες για το άτομο, για την ψυχική του ανθεκτικότητα και νέες προοπτικές στην μετέπειτα ζωή του.

IV. Ειδικά θέματα

Στιγματισμός - Παραπληροφόρηση

- ➔ Η ακριβής πληροφόρηση συμβάλλει στο να αποφευχθεί ο στιγματισμός. Σκοπός μας, όταν αντιμετωπίζουμε μια σημαντική υγειονομική κρίση, όπως η πανδημία COVID-19, είναι να εστιάζουμε στα απαραίτητα μέτρα πρόληψης διασφαλίζοντας ότι δεν αποδίδονται ευθύνες σε άλλους ανθρώπους.
- ➔ Ο τρόπος που οι μαθητές κατανοούν τα γεγονότα συνδέεται και με τον τρόπο που αισθάνονται για την κατάσταση. Σε αυτό το πλαίσιο προσπαθούμε να διαψεύσουμε τυχόν φήμες και προτρέπουμε τα παιδιά για αναζήτηση έγκυρων πληροφοριών αποφεύγοντας την παραπληροφόρηση.

Δυσλειτουργικές μορφές επικοινωνίας και αλληλεπίδραση

α) *Επιθετικές ή άλλες μη αποδεκτές μορφές συμπεριφοράς στο διαδίκτυο.* Κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης οι μαθητές/τριες φαίνεται ότι λόγω των συνθηκών επικοινωνούσαν μεταξύ τους σε μεγαλύτερο βαθμό διαδικτυακά (μέσα κοινωνικής δικτύωσης, online παιχνίδια κλπ). Στο διάστημα αυτό ενδέχεται να έχουν υπάρξει περιπτώσεις εκδήλωσης επιθετικών και άλλων μη αποδεκτών μορφών συμπεριφοράς (υποτιμητικά σχόλια, παρενόχληση,

εκφοβισμός κλπ.) από και προς τους/τις μαθητές/τριές μας. Οι παραπάνω συμπεριφορές, πιθανόν να μην είχαν γίνει αντιληπτές και μπορεί να αναδειχθούν επιστρέφοντας στο σχολείο/τάξη.

-Καθιστούμε σαφές ότι τέτοιου είδους συμπεριφορές δεν είναι αποδεκτές. Χρειάζεται να συζητήσουμε με τα παιδιά και τους εφήβους σχετικά με τους λόγους που οδηγούν σε ανάλογες συμπεριφορές και τα βοηθούμε να σκεφθούν λειτουργικούς τρόπους έκφρασης και διαχείρισης του θυμού, της θλίψης, του φόβου, της απομόνωσης, της ανησυχίας, της σύγχυσης και της ανασφάλειας που ίσως νιώθουν.

β) Απόσυρση: Στο διάστημα της πανδημίας, είναι επίσης πιθανό κάποιιοι/ες μαθητές/τριες να έχουν διαθέσει υπέρμετρο χρόνο στο διαδίκτυο και τον ηλεκτρονικό υπολογιστή γενικότερα (π.χ βλέποντας ταινίες, παίζοντας online παιχνίδια κλπ) παρουσιάζοντας συμπεριφορές απόσυρσης (π.χ. έλλειψη ενδιαφέροντος και αποφυγή συναναστροφής/επικοινωνίας με συνομηλίκους, καταστάσεων /δραστηριότητες της καθημερινότητας που συνήθως απολάμβαναν και τους βοηθούσαν να νιώθουν καλύτερα κλπ.).

Επιστρέφοντας στο σχολείο είναι σημαντικό να προσπαθήσουμε:

- να παρατηρήσουμε αν υπάρχουν μαθητές μας που εκδηλώνουν αλλαγές στη συμπεριφορά τους (π.χ. απομάκρυνση από συνομηλίκους, απομόνωση, έλλειψη κινήτρου),
- να επικοινωνήσουμε με τους γονείς/ κηδεμόνες/ άτομα που φροντίζουν παιδιά (στην περίπτωση που διαμένουν σε δομές φιλοξενίας) και συνεργαζόμαστε ως προς την κατανόηση της συμπεριφοράς των μαθητών/τριών,
- να δώσουμε χρόνο στους/στις μαθητές/τριες για προσαρμογή παρέχοντας ευκαιρίες κοινωνικής αλληλεπίδρασης με τους συμμαθητές τους και εμπλοκής στη μάθηση.
- «ενεργοποιώντας» την αίσθησή των μαθητών/τριών ότι τα «καταφέρνουν» και ότι «ανήκουν» στην τάξη τους και το σχολείο συμβάλλουμε στην ενίσχυση της ψυχοκοινωνικής προσαρμογής τους.
- εφόσον παρατηρούμε τις παραπάνω συμπεριφορές να εμμένουν ως προς την ένταση, τη συχνότητα, τη διάρκεια και το βαθμό που παρεμβαίνουν στην καθημερινή λειτουργικότητα των παιδιών, είναι σημαντικό να ενημερώσουμε την οικογένεια/άτομα που φροντίζουν παιδιά (στην περίπτωση που διαμένουν σε δομές φιλοξενίας) και να συστήσουμε την παροχή βοήθειας από ειδικούς ψυχικής υγείας αρμόδιων φορέων ή απευθυνόμαστε στον/η ψυχολόγο του σχολείου εφόσον υπάρχει.

Απώλεια

Κατά το άνοιγμα των σχολείων χρειάζεται να είμαστε όλοι προετοιμασμένοι να στηρίξουμε όσους βιώνουν απώλεια και πένθος. Προσπαθούμε να αναζητήσουμε τα πρόσωπα που έρχονται σε επαφή με το παιδί που πενθεί και να αντλήσουμε πληροφορίες σχετικά με την προσαρμογή του μετά την απώλεια. Αναγνωρίζουμε την συναισθηματική επιβάρυνση του γεγονότος της απώλειας και ιδιαίτερα στη δύσκολη περίοδο που διανύουμε, δείχνοντας τη διαθεσιμότητά μας και την πρόθεσή μας να προσφέρουμε τη στήριξή μας σε μαθησιακό και ψυχοκοινωνικό επίπεδο στο πλαίσιο του ρόλου μας.

Ίσες ευκαιρίες για όλους

Για όσο διάστημα τα μαθήματα γίνονται εξ αποστάσεως, προσπαθούσαμε να κάνουμε το καλύτερο δυνατό για όλους τους μαθητές και τις μαθήτριές μας. Κατά την επιστροφή στο σχολείο/

τάξη χρειάζεται να φροντίσουμε τους μαθητές/τριές μας που είχαν λιγότερες ευκαιρίες πρόσβασης στην εκπαίδευση το προηγούμενο διάστημα, καθώς η κρίση της πανδημίας είναι ιδιαίτερα πιθανό να συμβάλλει στην αύξηση ανισοτήτων

V. Αλληλοϋποστήριξη συναδέλφων

Διανύουμε όλοι μια πολύ ιδιαίτερη, πρωτόγνωρη περίοδο με δυσκολίες και προκλήσεις σε διάφορα επίπεδα. Στο πλαίσιο αυτό καλούμαστε επιπρόσθετα να αναλάβουμε τη διαχείριση σύνθετων θεμάτων μέσα από τους πολλαπλούς ρόλους μας στην καθημερινότητα (ως εκπαιδευτικοί, γονείς, φροντιστές των μελών της οικογένειάς μας κλπ).

- Έχουμε υπόψη ότι όλοι χρειαζόμαστε αλληλοϋποστήριξη και ενθάρρυνση, σε διαφορετικό βαθμό ο καθένας/καθεμία, ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες/προκλήσεις/δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε σε προσωπικό οικογενειακό ή/και επαγγελματικό επίπεδο (π.χ. θέματα υγείας, απώλεια, φροντίδα/υποστήριξη ατόμων στο οικογενειακό περιβάλλον)

-Αναγνωρίζουμε τις δικές μας ανάγκες και συναισθήματα και αναζητούμε υποστήριξη στο δίκτυο των συναδέλφων μας.

-Απευθυνόμαστε σε ειδικούς, όταν παρατηρούμε έντονη σωματική ή/και ψυχολογική επιβάρυνση που επηρεάζει σημαντικά τη λειτουργικότητά μας στην καθημερινότητα.

VI. Διεπιστημονική συνεργασία

Η διεπιστημονική συνεργασία (εκπαιδευτικοί, εκπαιδευτικοί τμημάτων ένταξης, παράλληλης στήριξης, ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, νοσηλευτές κλπ.) είναι σημαντική για την ολόπλευρη προσέγγιση των αναγκών, των δυσκολιών, των προκλήσεων αλλά και της προσαρμογής των μαθητών/τριών. Ειδικά σε περιόδους κρίσης οι ανάγκες (μαθησιακές, ψυχολογικές κοινωνικές) είναι ιδιαίτερα αυξημένες και προϋποθέτουν διεπιστημονική συνεργασία για τη συνδιαμόρφωση σχεδίων δράσεων και παρεμβάσεων.

Χρήσιμες Πηγές

Χατζηχρήστου, Χ., Υφαντή, Θ., Λαμπροπούλου, Κ., Λιανός, Π., Γεωργουλέας, Γ., Αθανασίου, Δ., Φραγκιαδάκη, Δ., Μίχου, Σ., Γεωργακάκου, Ν., (2020). *Καλώς ήρθαμε στο σχολείο! Έντυπο για την ψυχοκοινωνική στήριξη και προσαρμογή των μαθητών στη νέα σχολική χρονιά κατά την περίοδο της πανδημίας COVID-19*. Αθήνα: Εργαστήριο Σχολικής Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ
<http://www.centerschoolpsych.psych.uoa.gr/images/Kalws-irthame-sto-Sxoleio-Covid19.pdf>

Χατζηχρήστου, Χ., Υφαντή, Θ., Λαμπροπούλου, Κ., Λιανός, Π., Γεωργουλέας, Γ., Αθανασίου, Δ., Φραγκιαδάκη, Δ., Μίχου, Σ. (2020). *Επιστροφή στο σχολείο και ενίσχυση της ψυχικής ανθεκτικότητας μετά από το διάστημα παραμονής στο σπίτι στην περίοδο της πανδημίας COVID-19. Χρήσιμες επισημάνσεις και έντυπα δραστηριοτήτων*. Αθήνα: Εργαστήριο Σχολικής Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ.
http://www.centerschoolpsych.psych.uoa.gr/images/Epistrofi_sto_Sxoleio_Covid19.pdf

Χατζηχρήστου, Χ., Υφαντή, Θ., Λαμπροπούλου, Κ., Λιανός, Π., Γεωργουλέας, Γ., Φραγκιαδάκη, Δ., Αθανασίου, Δ., Μίχου, Σ. (2020). *ΕπαναΣυνδεόμαστε στο Σχολείο: Οι e-ιστορίες στην τάξη. Χρήσιμες επισημάνσεις για τη μετάβαση στην ηλεκτρονική τάξη και τη διαχείριση συζητήσεων που είναι πιθανό να προκύψουν σε σχέση με τη δύσκολη κατάσταση που βιώνουμε & Δραστηριότητες ενδυνάμωσης κοινωνικών και συναισθηματικών δεσμών στην ηλεκτρονική τάξη για την ενίσχυση της ψυχικής ανθεκτικότητας μαθητών σε περιόδους που έχει ανασταλεί η λειτουργία των σχολείων λόγω έκτακτων συνθηκών*. Αθήνα: Εργαστήριο Σχολικής Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ.
<http://www.centerschoolpsych.psych.uoa.gr/images/pdf/epanasyndeomaste-sto-sxoleio-e-istories-drastiriotites-stin-taksi-COVID-19.pdf>

Χατζηχρήστου, Χ., Υφαντή, Θ., Λαμπροπούλου, Κ., Λιανός, Π., Γεωργουλέας, Γ., Μίχου, Σ., Φραγκιαδάκη, Δ., Αθανασίου, Δ. (2020). *Μένουμε σπίτι...Συνδε-Δεμένοι. Προτάσεις για την ψυχολογική υποστήριξη οικογενειών, παιδιών και εφήβων κατά τη διάρκεια παραμονής στο σπίτι λόγω των προληπτικών μέτρων για τον κορωνοϊό — Covid-19*. Αθήνα: Εργαστήριο Σχολικής Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ.
<http://www.centerschoolpsych.psych.uoa.gr/images/pdf/menoumespitisyndedemenoi--psychologiki-stirixi-gia-oikogeneies.pdf>

Χατζηχρήστου, Χ., Υφαντή, Θ., Λαμπροπούλου, Κ., Λιανός, Π., Γεωργουλέας, Γ., Μίχου, Σ., Φραγκιαδάκη, Δ., Αθανασίου, Δ. (2020). *Συζητώντας και στηρίζοντας τους μαθητές για τον Covid-19: Χρήσιμες επισημάνσεις για εκπαιδευτικούς και σχολεία*. Αθήνα: Εργαστήριο Σχολικής Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ.
<http://www.centerschoolpsych.psych.uoa.gr/images/psychologiki-stirixi-st-sxolei-gia-koronoio-covid19.pdf>

Χατζηχρήστου, Χ., Υφαντή, Θ., Λαμπροπούλου, Κ., Λιανός, Π., Γεωργουλέας, Γ., Μίχου, Σ., Φραγκιαδάκη, Δ., Αθανασίου, Δ. (2020). *Χατζηχρήστου, Χ., Υφαντή, Θ., Λαμπροπούλου, Κ., Λιανός, Π., Γεωργουλέας, Γ., Φραγκιαδάκη, Δ., Αθανασίου, Δ. (2020). Συζητώντας και στηρίζοντας τα παιδιά και τους εφήβους για τον Covid-19: Χρήσιμες επισημάνσεις για γονείς*. Αθήνα: Εργαστήριο Σχολικής Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ.
<http://www.centerschoolpsych.psych.uoa.gr/images/pdf/psychologiki-stirixi-paidiwn-apo-goneis-gia-koronoio-covid19.pdf>

<http://www.centerschoolpsych.psych.uoa.gr/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Πλαίσιο προτάσεων για τον προγραμματισμό της εκπαιδευτικής λειτουργίας στο Νηπιαγωγείο διαρκούς της πανδημίας Covid - 19

Λόγω της πολύμηνης εξέλιξης της πανδημίας του Covid-19 θεωρείται κομβικής παιδαγωγικής σημασίας η πολλαπλή ψυχοκοινωνική και συναισθηματική υποστήριξη των μαθητών/μαθητριών της προσχολικής εκπαίδευσης, προκειμένου να διαχειριστούν αποτελεσματικά τα νέα δεδομένα της καθημερινότητάς τους και ως εκ τούτου να προσαρμοστούν στις ιδιαίτερες επικρατούσες συνθήκες εντός ενός υποστηρικτικού και ασφαλούς σχολικού περιβάλλοντος που θα διακρίνεται, κυρίως, από συνεργασία, αλληλεγγύη, αμοιβαιότητα και κατανόηση.

Συνεπώς, από την αναγκαία εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ως απορρέουσα συνέπεια αυτής, σε ό,τι αφορά στην προσχολική εκπαίδευση, προκύπτει ως αναγκαιότητα όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας (μαθητές, εκπαιδευτικοί, γονείς, φορείς), στο πλαίσιο της λειτουργίας του νηπιαγωγείου ως οργανισμού και κοινότητας μάθησης, να συλλειτουργούν σε κλίμα συνεργασίας και αλληλοϋποστήριξης ώστε να επιτύχουν τον κοινό στόχο, ο οποίος εν προκειμένω είναι η ομαλή και απρόσκοπτη επάνοδος των μαθητών/τριών του νηπιαγωγείου στον φυσικό χώρο του σχολείου, με βασικό γνώμονα την πολλαπλή ψυχοκοινωνική και συναισθηματική ενδυνάμωσή τους.

Υπό αυτό το πλαίσιο, με την επιστροφή των μαθητών/τριών στη διά ζώσης εκπαίδευση και συνεκτιμώντας τα ιδιαίτερα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της ηλικίας αυτής, είναι υψίστης σημασίας για τους/τις μαθητές/τριες να διαμορφωθούν οι κατάλληλες συνθήκες και το πλαίσιο μετάβασης από την ψηφιακή στη φυσική τάξη για την ομαλή προσαρμογή τους. Συγχρόνως, κατά την επάνοδο στη σχολική τάξη, προκύπτει η αναγκαιότητα για διαμόρφωση ενός εκπαιδευτικού και μαθησιακού περιβάλλοντος πλούσιου σε ερεθίσματα, γνωστικά και συναισθηματικά, που προωθεί και ενισχύει τη διερεύνηση, την καθοδηγούμενη ανακάλυψη, την ελεύθερη έκφραση, προάγει την ψυχική υγεία και την προσαρμοστικότητα στο πλαίσιο της σχολικής ζωής, αναπτύσσει τη συναισθηματική και την κοινωνική αντιμεταχώρηση, μέσω ενός ασφαλούς σχολικού περιβάλλοντος και θετικού παιδαγωγικού κλίματος. Επιπρόσθετα, προτείνεται να δίνεται έμφαση από τους/τις εκπαιδευτικούς, μέσω της συνέχειας της παροχής ευκαιριών για μαθησιακές και δημιουργικές δραστηριότητες που στοχεύουν κυρίως στη βιωματική μάθηση, στην ενθάρρυνση των μαθητών/τριών για ενεργό συμμετοχή και την ανάπτυξη συναισθηματικής σταθερότητας και θετικών σχέσεων με τους/τις μαθητές/τριες και τις οικογένειές τους. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται η περαιτέρω συνεργασία με τα Περιφερειακά Κέντρα Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού (ΠΕ.Κ.Ε.Σ.), τους/τις Συντονιστές/τριες Εκπαιδευτικού Έργου (Σ.Ε.Ε.), τα Κέντρα Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης (Κ.Ε.Σ.Υ) κ.ά. με στόχο την αποτελεσματικότερη υποστήριξη μαθητών/τριών με ειδικές και άλλες εκπαιδευτικές ανάγκες και η ανάπτυξη δράσεων και δραστηριοτήτων που αφορούν στη μετάβαση από το οικογενειακό περιβάλλον στο νηπιαγωγείο και από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο.

Ακολουθώντας, οι εκπαιδευτικοί, προτείνεται να εστιάσουν στην ολιστική αποτίμηση του βαθμού κατάκτησης της σχολικής ετοιμότητας των μαθητών/τριών, η οποία αφορά στο σύνολο των σωματικών, γνωστικών και κοινωνικο-συναισθηματικών δεξιοτήτων που αναμένεται να έχουν αναπτύξει οι μαθητές/τριες για να ανταποκριθούν στην ομαλή μετάβασή τους στο δημοτικό σχολείο. Λαμβάνοντας υπόψη το μαθησιακό, γνωστικό, συναισθηματικό και κοινωνικό επίπεδο του μαθητικού δυναμικού, οι εκπαιδευτικοί δύνανται να σχεδιάσουν κατάλληλες διαδικασίες και παρεμβάσεις στο εκπαιδευτικό τους έργο, ώστε να επιτευχθούν λυσιτελώς όλοι οι επιδιωκόμενοι εκπαιδευτικοί στόχοι.

Ως εκ τούτων, προτείνεται οι εκπαιδευτικοί της προσχολικής εκπαίδευσης για το επόμενο χρονικό διάστημα έως και τη λήξη του σχολικού έτους, αξιολογώντας τα ιδιαίτερα αναπτυξιακά και μαθησιακά χαρακτηριστικά των μαθητών/τριών τους και λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες επικρατούσες συνθήκες του αντίστοιχου οικογενειακού περιβάλλοντός τους και τις δυσκολίες που ενδεχομένως προέκυψαν από τις συνέπειες της πανδημίας, να ενεργούν πρωτίστως με παιδαγωγική ευρύτητα, δημιουργικότητα κι ευελιξία, με τελικό σκοπό την περαιτέρω ολιστική ανάπτυξη και εξέλιξη των μαθητών/μαθητριών.